

Sodobni trendi v pojmovanju, preprečevanju, diagnostiki in terapiji zasvojenosti

Asist. dr. Roman Paškulin, dr. med., OMI Inštitut, Ljubljana
roman.paskulin@siol.net

Ameriški Nacionalni inštitut za zlorabo drog (National Institute on Drug Abuse – NIDA) je v Cold Spring Harbor Laboratory na Long Islandu organiziral poletno delavnico za raziskovalce s področja zasvojenosti. Čeprav je uradni naslov Celična biologija zasvojenosti (Cellular Biology of Addiction) napovedoval bazične vsebine, pa je tako končni izbor udeležencev kot tudi nabor predavateljev pokazal premike v smeri povezovanja širših družbenih področij pri reševanju problematike teh bivanjskih motenj.

Med 21 udeleženci s celega sveta smo bili tako poleg raziskovalcev s področja genetike, biokemije in nevrofiziologije tudi socialni behavioristi in psihologi, pa informatiki, epidemiologi in statistiki, ki smo imeli čast predavati in poslušati, predvsem pa teden dni sobivati in se tudi zabavati z 12 moderatorji svetovnega slovesa, kot so prof. Antonello Bonci, direktor razvoja pri NIDA, dr. Brigitte Kieffer, ki je prva izolirala in klonirala gen za opioidni receptor, dr. Eric Nestler, predsednik Združenja za nevroznanost (Society for Neuroscience – SFN) in drugimi odličnimi znanstveniki in snovalci bodočih politik na tem področju.

Kampus sestoji iz številnih hiš v angleškem stilu, preurejenih v laboratorije in predavalnice in povezanih z livadami skrbno pokošene trave. V naše navdušenje so razprave večkrat prijetno zmotile srne, ki so obirale jablane le lučaj od nas. Nastanjeni smo bili v dvorcu, kamini v vsaki sobi pa so bili odveč, saj nas je grelo avgustovsko sonce, pospremljeno z nežnim morskimi pišem. Kljub streljaj oddaljenemu morju nam je bil na voljo bazen in teniško igrišče, v kleti pa namizni nogomet, biljard in miza za namizni tenis. Klubska okolje, v katerem so izumili Long Island Ice Tea in ki nam je praktično dokazalo, da Japoncem res primanjkuje encima aldehyd dehidrogenaze ...

Prof. Antonello Bonci je predstavil transkranično magnetno stimulacijo

in jo priporočil kot izredno obetavno terapijo proti depresiji in zasvojenosti. Po rodu iz sosednje Italije je obljubil, da se bo odzval povabilu, obiskal Ljubljano in zadevo tudi osebno predstavil.

Prof. Christopher Evans s kalifornijske univerze (UCLA) je predstavil odnos med bolečino, stresom in nastankom zasvojenosti ter možnosti lajšanja fizične in psihične bolečine. Substitucijo je označil kot ne najboljšo, a zaenkrat edino možnost farmakoterapije, ki pa zaradi stranskih učinkov psihosocialne otopelosti, pa tudi hiperalgezije s posledično neučinkovitostjo protibolečinskih terapij v urgentnih travmatskih stanjih ni primerna za dolgotrajno uporabo. Kakovostno izpeljano kognitivno-vedensko psihoterapijo je označil za edino trajno rešitev posameznika iz

zasvojenosti, celostno pa poudaril pomembnost izhoda iz družbene krize vrednot.

Predstavljeno je bilo tudi stanje pri razvoju cepiv proti drogam, katere pa glede na trajanje raziskav z omejenimi rezultati, predvsem pa etičnimi pomisleki o spornosti omejevanja kognitivne svobode izgublajo obetavnost. V poštev bi prišla pri predoziranih, a za sabo puščajo imunost tudi na pozitivne učinke drog – analgezijo in antidepresivno delovanje. Nasilna vzpostavitev abstinence, četudi s strani lastne volje, lahko poruši krhki *modus vivendi* in človeka pahne v samomor.

Dr. Abraham Palmer je postregel z zelo zanimivim *in silico* modelom za statistično preučevanje genetskih predispozicij za razvoj določene zasvojenosti, le da le-teh še niso našli. Njegova samokritika je bila, da je pojem zasvojenosti še vedno preširok, da bi kljub ustrezni metodologiji našli markerje in brez upoštevanja okoljskih dejavnikov napovedali odvisniški fenotip.

Dr. Eric Nestler iz SFN pa je kolega dopolnil z vpogledi v čudoviti svet epigenetike in genskega spomina. Po eni strani osvobajajoče, saj postaja jasno, da genska determiniranost razen pri monogenetskih boleznih ne obstaja, po drugi strani pa nova frustracija za razumevanja željne znanstvenike, saj je zadeva, milo rečeno, zapletena ...

Psihiatrična institucionalizacija ob zanemarjanju psihosocialnih in svetovnonazorskih vidikov zasvojenosti, kot smo ji priča doma, ne hodi v korak s svetovnimi trendi. Pobude za ustanovitev multidisciplinarne Katedre za medicino odvisnosti (v svetu celo širše – Addiction Sciences) je

treba oživiti, če naj preko izboljšanja dolgoročnih rezultatov v abstinenco usmerjenih terapij te v precejšnji meri ozdravljive motnje prenehamo pojavati in zdraviti kot nekaj statičnega in dokončnega.

Na srečanju sem predstavil slovenske izsledke o farmakodinamiki in orisal načrtovano klinično testiranje ibogaina. Verjetno je sorodnost z raziskavami prof. Stanleya Glicka z Albany Medical College, kateremu je

NIDA odobrila 6,5 milijona dolarjev za raziskavo analogov ibogainske molekule, botrovala tudi njihovi štipendiji za kritje moje šolnine. Za letalsko karto pa je primaknilo tudi naše Ministrstvo za zdravje. Hvala!